

***Чотири
обґрунтування для
засобів масової
інформації***

*(за Сібертом, Пітерсоном
та Шраммом)*

Питання

1. Вступ.
2. Таблиця «Чотири обґрунтування для ЗМІ».
3. Чотири теорії преси
4. Переваги та вади чотирьох теорій

«...преса завжди набуває форми й забарвлення тих соціальних і політичних структур, у межах яких вона діє...»

Сіберт, Пітерсон, Шрамм
(1956)

Одержала розвиток	Авторитарна теорія	Лібертаріанська теорія	Теорія соціальної відповідальності	Радянська тоталітарна теорія
Засади	філософія абсолютної влади монарха, його уряду або обох	роботи Мільтона, Локка, Мілля й загальна філософія раціоналізму та природних прав	роботи Хокінга, Комісія зі свободи преси й журналістичної практики, етичні кодекси засобів масової інформації	марксистсько-ленінсько-сталінське вчення з додаванням Гегеля й російської філософії XIX ст.
Головна мета	підтримувати і проводити політику чинного уряду та обслуговувати державу	інформувати, розважати й продавати, але в основному допомагати знаходити істину й контролювати уряд	інформувати, розважати й продавати, але в основному переводити конфлікт у площину обговорення	сприяти успіхові й підтримці радянської соціалістичної системи, зокрема диктатури партії

Хто має право використовувати засоби масової інформації?	кожен, хто отримує королівський патент чи подібний дозвіл	кожен, хто має на це кошти	Кожен, хто має що сказати	віддані й перевірені члени партії
Як контролюються засоби масової інформації?	урядові патенти, гільдії, ліцензування, іноді цензура	за допомогою «процесу повернення до істини» на «вільному ринку ідей» і в судах	суспільна думка, професійна етика	нагляд і економічні або політичні дії уряду
Що заборонено?	критика політичної машини й чиновників	наклеп, непристойності, негідна поведінка, антиурядова пропаганда у воєнний час	серйозне втручання у сферу прав особи й життєво важливих суспільних інтересів	критика партії
Вид власності	приватна або суспільна	в основному приватна	приватна, якщо уряд не змушений взяти у свої руки, щоб забезпечити суспільні інтереси	суспільна
Істотні відмінності від інших теорій	інструмент проведення політики уряду, хоча й не у	інструмент контролю за урядом і задоволення	ЗМІ мають стати соціально відповідальними, інакше хтось має	ЗМІ належать державі, жорстко нею контролюються і

Чотири теорії преси

Авторитарна

Лібертаріанська (ліберальна)

Радянська тоталітарна

Соціальної відповідальності

Авторитарна

Преса підтримує чинну владу;
власність на засоби масової
інформації може бути як
державною, так і приватною;
медіасистема цього типу
характерна для Великобританії
XVI–XVII століть.

Лібертаріанська

Панівна у Великобританії після 1688 року та
пізніше у США й інших країнах; мета засобів
масової інформації – інформувати, розважати,
відкривати правду та служити обмеженням
влади; власність переважно приватна;
філософська основа – переконання у
колективній раціональності суспільства, а
відтак – у необхідності забезпечення доступу
громадян до правдивої інформації, на основі
якої базується їх вибір.

Радянська тоталітарна

Характерна для суспільств тоталітарного типу, передусім радянського, але також у певних аспектах нацистського; мета медіа – захищати і зміцнювати соціалізм, допомагати у його експансії, пропагувати цінності, обстоювати диктатуру партії; власність на ЗМІ – державна.

Соціальної відповідальності

Розвивається у США у ХХ столітті; мета медіа – інформувати, розважати, продавати, проте водночас – переводити соціальний конфлікт у площину громадської дискусії; сувора вимога «об'єктивності»; визнання необхідності і висунення вимоги додавати до правдивої інформації ще і «соціально відповідальну» інтерпретацію фактів.

Якби я мав вирішувати, чи що нам потрібно – влада без газет чи газети без влади, я без жодного вагання вибрав би друге. Втім, тут обов'язково треба зауважити, що кожен мав би отримувати ці газети і міг їх прочитати.

Томас Джефферсон

▣ **Переваги «Чотирьох теорій»**

- вперше у західних мідастудіях, що належали до наукового та ідеологічного «мейнстріму», було чітко сформульовано принцип залежності медіасистеми від політичної і соціальної систем;
- запропоновано прості критерії класифікації медіасистем у зв'язку з політичною, соціальною та економічною системами відповідних суспільств.

Вади «Чотирьох теорій»

- головний недолік: «чотири теорії» мають не дескриптивний (опис реального стану речей), а нормативний характер (містять оцінки, що ґрунтуються на «філософських» відмінностях медіасистем різних суспільств, а ці філософські відмінності визначаються суб'єктивно);
- зосередженість на британському та американському досвіді;
- подання історично, соціально та ідеологічно зумовлених фактів як певних універсальних цінностей (приклад: ідеологічна мотивованість «соціальної відповідальності» та зв'язок «соціальної відповідальності» з монопольним становищем газет у переважній більшості американських міст);

- подання однієї системи («суспільної відповідальності») як такої, що є унікальною і має переваги над іншими; водночас ефективним еквівалентом системи «соціальної відповідальності» у північноєвропейських країнах є механізми державно-правового регулювання сфери медіа, що випало з поля зору американських науковців середини ХХ ст. (докладніше див. теми, присвячені моделям демократичного корпоративізму та ліберальній моделі);

- необґрунтований прогресизм (медіасистеми начебто розвиваються від менш до більш досконаліх у соціальному сенсі) на тлі недостатньої уваги до національної специфіки досліджуваних систем; потенційна загроза зловживань вимогою «соціальної відповідальності» і її суттєва близькість до певних рис медіасистем авторитарного і тоталітарного типу.